

Vattenfall AB

Staff Function Communications
Public & Regulatory Affairs Sverige
169 92 Stockholm

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
fredrik.forsberg@regeringskansliet.se

Datum:
2025-09-29

Kontakt: Kristian Gustafsson
E-post: kristian.gustafsson@vattenfall.com

Telefon: 0705295217

KN2025/01503

Remiss av Statligt stöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet

Vattenfall är ett ledande energiföretag på den europeiska marknaden, som i mer än 100 år elektrifierat industrier, levererat energi till människors hem och moderniserat vårt sätt att leva genom innovation och samarbete. Vi arbetar för en framtid där det är möjligt för alla att leva fossilfritt. Vi ser bortom vår egen bransch för att ta reda på var vi verkligen kan göra skillnad. Tillsammans med våra samarbetspartner tar vi på oss ansvaret för att hitta nya och hållbara sätt att elektrifiera transporter, industri och uppvärmning. Vattenfall ägs av svenska staten.

Vattenfall tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissen om statligt stöd för att förbättra leveranssäkerheten i elsystemet och välkomnar regeringens initiativ att införa ett nytt stöd till investeringar som bidrar till att möjliggöra snabbare anslutning till elnätet.

Det är av yttersta vikt att stödet utformas så teknikneutralt som möjligt, så att flera kompletterande lösningar kan bidra till ett robust och flexibelt elsystem.

Nedan följer Vattenfalls huvudsakliga synpunkter och förslag på ändringar och tydliggöranden, med särskilt fokus på de delar som rör stödets utformning och effektivitet. Därefter följer mer detaljerade kommentarer, förslag och motiveringar till Vattenfalls inställning.

Sammanfattning - förslag på ändringar och tillägg

För att säkerställa att stödet får önskad effekt och bidrar till en långsiktigt robust och kostnadseffektiv kapacitetsutbyggnad föreslår Vattenfall:

- Ett obligatoriskt samråd med nätägare innan stöd beviljas. Ett sådant samråd kan säkerställa att investeringar möter verkliga nätbehov och inte leder till framtida kapacitetsbrist.
- Integration med befintliga regionala nätutvecklingsplaner för att samordna produktions- och nätinvesteringar.
- Tydligare geografiska kriterier baserade på faktiska nätbehov, för att stödet ska ge maximal effekt.

- Ett tillägg om reglerad samverkan mellan el- och värmesektorn för att öka samhällsnyttan. Det bör tydliggöras att fjärrvärmebolag involveras i samordning och planering av elnätets utveckling, särskilt vid anslutning av nya industrier och bostadsområden.
- Förslaget behöver göras mer teknikneutralt och inkludera fler tekniska alternativ, både inom elproduktion och exempelvis fjärrkyla. Hållbarhetskriterier för biobränslen bör dessutom förtydligas och administrationen förenklas.
- Förslaget bör utvecklas med kriterier som möjliggör inkludering av fristående lagring.
- Förslaget bör tydliggöras avseende ett antal aspekter som rör stödets storlek, villkor för utbetalning, tidsfrister, avgränsning och prioriteringar.

Vattenfalls samlade synpunkter redovisas mer detaljerat nedan.

Kapacitetsbrist i elnäten

Vattenfall instämmer i att statligt stöd kan vara relevant för att hantera kapacitetsbrister, särskilt i växande regioner, men vill samtidigt lyfta fram ett antal centrala risker och förbättringsområden:

Nätägarens ansvar vid kapacitetsbrist

Det råder osäkerhet kring nätägarens ansvar om subventionerad lokal produktion försvinner och ny last har tillkommit. Enligt Energimarknadsinspektionens ståndpunkt har nätkoncessionsinnehavaren ett obegränsat ansvar att leverera el till befintliga kunder, även om lokal produktion läggs ned och kapacitetssituationen försämras.

Sambandet mellan produktion och nätbehov

Sambandet är inte entydigt. Exempelvis kommer ett värmekraftverk att producera el vid höga elpriser, inte nödvändigtvis vid kapacitetsbrist i elnätet. Det innebär att sambandet i §6, där stöd endast ska ges till producenter som möjliggör anslutning av nya elanvändare, inte är självklart utifrån förslagets nuvarande utformning. Elnätsbolaget har inga garantier för att värmekraftverket körs när det behövs ur ett elnätsperspektiv.

Teknikneutralitet och definitioner och stödberättigande åtgärder

De föreslagna avgränsningarna innebär att teknikneutralitet saknas, vilket annars skulle främja andra kostnadseffektiva lösningar. Till exempel kan investeringar för att öka elektrisk effekt endast få stöd om de genomförs med gasturbiner. Förslaget bör därför ändras så att även annan elkraftproduktion än gasturbiner, samt nya och framtida tekniska lösningar, kan omfattas.

Det är viktigt att hållbarhetskriterier för biobränslen är tydliga och att fjärrvärmebolag kan använda relevant biomassa utan onödig administrativ börda, vilket annars riskerar att leda till ökade kostnader för kunderna. Stödets utformning bör inte heller begränsa användningen av restprodukter och lågkvalitativ biomassa som inte konkurrerar med industrin.

Fjärrkyla är också en viktig del av energisystemet och bidrar till att avlasta elsystemet, särskilt vid hög belastning. Stödet bör därför även omfatta investeringar i fjärrkyla, som kan öka leveranssäkerheten och flexibiliteten i elsystemet.

Gasturbiner har fördelar som snabb startförmåga, kort drifttid och flexibilitet i bränsleval, och kontrakteras redan av Svenska kraftnät via olika tjänster och marknadsplatser. Vattenfall efterfrågar tydliga avgränsningar för vilka åtgärder som ska omfattas av stödet, samt vilka stöd och produkter som får kombineras, för att undvika otydlighet i regelverk och affärsförutsättningar.

Det behövs även tydlighet kring krav på redovisning av nyttofaktorer för den lösning som stödet avser.

Om förmågor upphandlas av Svenska kraftnät i samhällsbyggande syfte bör det klargöras om samhällsnyttor ska analyseras och redovisas i ansökan, samt vem som ska vara sökande part.

Det bör också tydliggöras att investeringar för att bibehålla befintlig elproduktionskapacitet omfattas av stödet. Exempelvis bör förnyelser eller ombyggnationer av anläggningar, såsom bränslebyte, tydligt vara stödberättigade.

Slutligen uppfattas begreppet "direkt ansluten" som otydligt. Det bör framgå om gemensam anslutningspunkt, gemensam mätpunkt eller industriella mikronät inkluderas, annars riskerar effektiva lösningar att uteslutas. På samma sätt är kravet på "stor lagringskapacitet" inte tillräckligt kvantitativt definierat (t.ex. $\geq 5 \text{ MW}/10 \text{ MWh}$), vilket försvårar korrekt dimensionering av projekt för investerare

Specifikt om synen föreslagen tillämpning av lagringslösningar

Det är positivt att lagring av el och värme inkluderas i stödet. En generell synpunkt är dock att lagringskapacitet ofta kan placeras på annan plats utan att funktionaliteten påverkas, exempelvis inom fjärrvärmesystem. Vattenfall uppmanar regeringen att utveckla stödet så att även sådana lösningar omfattas, eftersom det annars riskerar att bli för restriktivt för ett kostnadseffektivt resultat. Förordningen bör därför justeras så att stöd till fristående lagring inkluderas.

Akkumulatortankar och värmelager är centrala för fjärrvärmebolagens möjlighet att erbjuda flexibilitet och balansera el- och värmeproduktion. Stödet bör uttryckligen kunna användas för investeringar i akkumulatortankar och värmelager, även om dessa inte är direkt anslutna till produktionsanläggningen. I ett fjärrvärmenät kan exempelvis bristande marktillgång eller svårigheter att få bygglov i direkt anslutning innebära att lagringsanläggningen behöver placeras på annan plats än kraftvärmelanläggningen, utan att lagringsmöjligheten påverkas eftersom anläggningen ändå är ansluten till samma lokala fjärrvärmesystem.

På liknande sätt riskerar den föreslagna avgränsningen att negativt påverka satsningar inom så kallade SDES och LDES (Short respektive Long Duration Energy Storage). Vår bedömning är att kravet på att lagringslösningar för el måste vara direkt anslutna till produktionsanläggningen avsevärt begränsar möjligheten till effektiv placering utifrån bästa potential, och därmed riskerar nyttor att gå förlorade. Samma eller bättre värde kan uppnås med geografiskt mer spridda lösningar, exempelvis i direkt anslutning till industri eller ställverk.

Förordningen bör ange metod för beräkning (årsmedelvärden, driftdata eller kapacitet), mätmetoder och vem som ansvarar för verifiering. Den bör även utformas så att enskilda aktörer inte riskerar retroaktiva återkrav vid marginella avvikelser. Det bör vidare övervägas att kravet på att minst 75 % av energin till ett lager ska komma från förnybar produktion tillämpas på årsbaserade data, inte timvis, eftersom kortvariga avvikelser är oundvikliga.

Övriga synpunkter på villkor och administration etc.

Geografiska kriterier och tidsfrister:

Otydliga geografiska kriterier riskerar att göra stödet mindre effektivt om det inte säkerställs att det baseras på faktiska nätbehov. Dessutom kan kravet på färdigställande senast 1 januari 2030 påverka kvalitet och riskhantering negativt.

Investeringsstödet nivå:

Förordningen bör tydligt ange att stöd kan lämnas upp till 30 % av investeringskostnaden, med ett tak på 30 miljoner euro per projekt, i enlighet med EU:s gruppundantagsförordning.

Prövotid och handläggning:

Beslut om stöd och stödnivå bör meddelas sökanden inom en definierad tidsperiod för att skapa förutsägbarhet i finansiering och projektplanering.

Förskottsbetalningar:

Den nuvarande begränsningen på 20 % förskott riskerar att hämma investeringsintensiva projekt. Förordningen bör öppna för förskott upp till 50 % i särskilda fall och tydliggöra kriterierna för när förskott kan beviljas.

Delutbetalningar:

Möjlighet till årliga delutbetalningar under högst fem år bör klargöras, alternativt anpassas efter investeringsprofilen.

Definition av slutförande:

Förordningen behöver precisera vad som avses med att en åtgärd är "slutförd" – om det gäller driftsättning, fysisk färdigställande av byggnation eller godkänd slutredovisning.

Budgetnivå:

Den föreslagna budgeten är otillräcklig för att uppnå reell påverkan på leveranssäkerheten. För att stödet ska kunna bidra till en uthållig förändring krävs en väsentligt högre finansieringsnivå.

Krav på färdigställande:

Vattenfall stödjer ambitionen att realisera åtgärder snabbt, men förordningen bör även öppna upp för projekt med längre tidshorisont för att möjliggöra kostnadseffektiv och långsiktig utveckling.

Tidsfrister och flexibilitet:

Förslaget tillåter idag endast förlängning bortom 1 januari 2030 vid "särskilda skäl" (14 §, 2 st.). Detta bör konkretiseras och tydligt omfatta förseningar på grund av tillståndprocesser, överklaganden eller leveransproblem. En särskild bestämmelse om force majeure bör införas för att undvika oskälig riskövervältrning på aktörer.

Meriterings- och prioriteringskriterier:

Stödets prioritering bör inte enbart baseras på investeringsstorlek i euro, utan också på bidrag till leveranssäkerhet. Meriteringskraven behöver konkretiseras för att minska risken för subjektiv prövning. Energimyndigheten bör ange tydliga bedömningsgrunder för olika tekniker, särskilt för BESS.

Geografisk avgränsning:

Förordningen anger att stöd endast får lämnas där "anslutning av elproduktion bidrar till att möjliggöra anslutning till elnätet av ny elanvändning" (6 §). Detta är idag för otydligt och bör

klargöras, inklusive vilken myndighet eller process som avgör om ett område uppfyller kravet samt vilka kriterier som gäller, exempelvis nätkapacitet, nätbelastning och regionala effektbalanser.

Avslutningsvis

Vattenfall ser positivt på regeringens ambition att stärka leveranssäkerheten i elsystemet genom riktade stöd till investeringar i elproduktionskapacitet. För att stödet ska bli effektivt och långsiktigt hållbart krävs dock ett antal justeringar. Vi ser fram emot fortsatt dialog kring utformningen av stödet och dess implementering.

Med vänlig hälsning

Vattenfall AB

Anja Alemdar

Chef Public & Regulatory Affairs Sweden